

הביקורת. שנערכה ביולי 1960, העלתה, שלמספר לא קטן של יצואנים ניתנה ההשתתפות בהוצאות תיהם על פרסומת וחקר שווקים בסכומים גלובאליים, בלא שהתבססו על העקרונות האמורים; לכמה מהיצואנים אף ניתנה ההשתתפות בשיעורים עד כדי 50% מהוצאותיהם הכוללות לאותן מטרות. רבים מהיצואנים לא נדרשו להגיש מסמכים על ההוצאות שהוצאו. ההחלטות לתשלום סכומי ההשתתפות ליצואנים, שלא לפי העקרונות, אף לא לוו הנמקות בכתב, שיבהירו את השיקולים למתן ההשתתפות בצורה כפי שניתנה.

תשלום השתתפויות כאלה, שהיקפן לא נקבע על פי עקרונות ברורים, מהווה מעין הגדלה של התמיכה הרגילה המשתלמת על יצוא.

משרד האוצר - אגף החשב הכללי

פעולות הביקורת

נבדק הדו"ח הכולל על הכנסות והוצאות המדינה, לשנת הכספים 1959/60. במסגרת הביקורת על מאון המדינה ליום 31.3.1960 נבדקו במיוחד סעיפי המאון הבאים: חייבים, מחסני הממשלה, השקעות הממשלה בהון המניות של חברות, הפקדות בממשלה.

נערכו בדיקות ביחידות הבאות של אגף החשב הכללי: מחלקת החשבונות והדיווח, מחלקת ההלוואות והגבייה, המחלקה למלוות חוץ ועסקות על שלוש יחידותיה — יחידת הפרמיות, יחידת העסקות והיחידה למלוות חוץ — יחידות הפיקוח על ביצוע התקציבים (רפרנטים), המדור לפיקוח על המחסנים, יחידת המימון המרכזי. כן נבדקו החשבויות (הגזבריות) במשרדי הממשלה וביחידות סמך: משרדי ראש הממשלה, הבריאות, הדתות, החוץ, החקלאות, המשטרה, העבודה, המשפטים, הפנים, התחבורה, הדואר, נמל חיפה, המדפוס הממשלתי, אגף השיכון ומחלקת עבודות ציבוריות. במסגרת הביקורת בחשבויות המשרדים נבדק גם קצב התשלומים לצד שלישי — ספקים וקבלנים.

א. ניהול מלאי הטובין של הממשלה והפיקוח עליהם

משרדי הממשלה רוכשים טובין לצריכה שוטפת ולאחסנה לשם צריכה בתקופה יותר מאוחרת; משרדים אחדים אף רוכשים כמויות גדולות של טובין לשם אספקה לאוכלוסייה. הטובין נרכשים בחלקם הקטן מהקצבות תקציביות — "טובין מוקצבים", בעוד שחלק גדול — "טובין בלתי מוקצבים" — נרכש על ידי משרדים מסוימים מכספי חשבונות מסחריים, כגון משרדי מסחר ותעשייה ועבודה או על ידי משרדים, שמשרד האוצר מעמיד לרשותם מפרעות למטרה זו. הערך הכספי של הטובין במחסני הממשלה ליום 31.3.1960 הסתכם בסך כולל של כ-122 מיליון ל"י (להוציא מלאי משרד הבטחון) — מזה כ-113.6 מיליון ל"י "טובין בלתי מוקצבים" (93%) וכ-8.4 מיליון ל"י "טובין מוקצבים" (7%).

בשנת 1950 הוטלה על החשב הכללי האחריות לרכוש המדינה הנד ומחסניה. לפי ההוראות, שנקבעו במשך השנים על ידי החשב הכללי, על כל משרד למנות אפסנאי, הכפוף למנהל הכללי של המשרד, והאחראי על —

כל הפעולות הקשורות בניהול מחסני המשרד, כגון רכישת הטובין בייעילות וחסכון; השלמת המלאי במועדים הדרושים; אחסנה מתאימה; סידורי שמירה נאותים.

ניהול חשבונות מרכזיים של הטובין: טובין מוקצבים — בכמויות בלבד; טובין בלתי מוקצבים — בכמויות ובערכים כספיים.

למילוי תפקידי הפיקוח על רכוש המדינה קיימת באגף החשב הכללי מחלקת רכוש המדינה, שבמסגרתה פועל המדור לפיקוח על מחסני הממשלה, המונה 5 עובדים ובראשם מפקח המחסנים הראשי. תפקידי הפיקוח, לפי התקנון לענייני כספים ומשק (תכ"ם), הם: ביקורת על הסדרים בתוך המחסנים ועל היעילות באחסון הסחורות; ביקורת על פעולות הרישום הקשור בקבלת סחורות והוצאתן; ספירת המלאי. תפקידים נוספים, שהוטלו על המדור במרוצת הזמן, הם: ריכוז נתונים כספיים על המלאי במחסני הממשלה; בדיקת דו"חות האפסנאים של המשרדים והשוואתם לדו"חות הכספיים של חשבי המשרדים; הדרכת אפסנאים ומחסנאים; פיקוח על רכישת מלאי ותנועתו. תפקיד, שנודעת לו חשיבות ניכרת, הוא הטיפול בעודפי מלאי ובלאי — סחורות בלא תנועה וסחורות מיושנות — הכרוך בהערכה כספית של העודפים או הבלאי, העברתם ליחידות ממשלה אחרות או מכירתם.

חלק מתפקידי הפיקוח, שהוטלו על המדור, מבוצעים בעיקרם באמצעות "ועדות ביקורת לבדיקת מלאי במחסנים", המתמנות מדי פעם בפעם על ידי החשב הכללי; ועדות אלה מורכבות משני עובדים מהמשרד האחראי למחסן הנבדק וממפקח מחוזי של המדור המשמש כיו"ר הוועדה. יו"ר ועדת הביקורת עורך דו"ח על תוצאות הביקורת ומציא אותו למשרד הנוגע בדבר. לאחר שהמשרד מודיע על תיקון הליקויים, שהועלו על ידי ועדת הביקורת, עורך המדור בדיקת מעקב לוודא התיקונים.

בחודשים מאי—יולי 1960 ערך משרד מבקר המדינה ביקורת במדור הפיקוח על המחסנים ובכמה מחסני ממשלה.

1. רמת מלאי הטובין המוחזק בידי משרדי הממשלה

(א) מבקר המדינה הצביע בדו"ח השנתי מס' 10 (עמ' 103) על הצורך בקיום בדיקות יסודיות של המלאי המוחזק ע"י משרדי הממשלה, שמטרתן לוודא מתקופה לתקופה, אם רמת המלאי נמצאת ביחס סביר לתצרוכת השוטפת.

הטבלה דלהלן מראה, על פי הנתונים של החשב הכללי, את מלאי הטובין שבמשרדי הממשלה (להוציא מלאי משרד הבטחון) בשנים 1957/58—1959/60, ממוין לפי "טובין מוקצבים" ו"טובין בלתי מוקצבים".

מלאי הטובין שבמשרדי הממשלה

שנים 1957/58—1959/60

שנת 1959/60		שנת 1958/59 (*)		שנת 1957/58		המשרד
מוקצב	בלתי מוקצב	מוקצב	בלתי מוקצב	מוקצב	בלתי מוקצב	
—	102,000	—	3,900	—	3,900	הכנסת
75,000	1,087,450	60,000	697,130	15,000	501,685	ראש הממשלה
1,838,000	1,705,854	1,474,156	1,410,601	1,385,897	1,246,351	האוצר
4,611,000	1,187,541	4,588,000	863,935	4,371,173	942,840	הבריאות
14,794,035	100,000	13,493,319	100,000	8,134,691	100,000	הדואר
—	147,000	—	105,500	—	291,000	הדתות
—	200,000	—	195,000	—	205,000	החוץ
10,000	208,750	54,818	209,460	71,697	240,142	החינוך והתרבות
—	836,968	—	661,536	193,463	424,705	החקלאות
66,681,000	555,200	56,827,000	437,000	46,169,770	126,600	המסחר והתעשייה
—	584,000	—	704,886	439,730	79,928	המשטרה — ושירות
—	199,000	—	185,000	—	154,900	בתי סוהר
642,216	385,300	526,605	5,000	—	5,000	המשפטים
—	76,750	—	36,750	—	36,750	הסעד
—	2,075	—	69,500	—	22,500	הפנים
15,851,836	544,746	21,724,478	412,120	26,651,867	374,360	הפיתוח
9,105,622	419,967	10,499,872	315,475	11,376,826	374,340	העבודה
113,608,759	8,342,611	109,248,248	6,412,733	98,810,114	5,130,201	התחבורה
93%	7%	94%	6%	95%	5%	ט"ה

(*) קיים הפרש, בין הסכום הכולל שבטבלה זו לבין הסכום המקביל בטבלה על רמת המלאי שבדו"ח מס' 10 (עמ' 104), בסך כ-4 מיליון ל"י; הפרש זה נובע בעיקרו מסכומים הקשורים ב"סחורות בדרך", שנכללו בטבלה של דו"ח מס' 10.

כפי שהטבלה מראה, הטובין ברובם הם בלתי-מוקצבים. ביניהם בולטים בהיקפם הכספי הטובין של משרד המסחר והתעשייה — מלאי מזון לצרכי האוכלוסיה בסך 67 מיליון ל"י בקירוב; משרד העבודה — ברובו הגדול מלאי ברזל ועצים לבניית שיכונים (בסך 13 מיליון ל"י בקירוב) וחומרי צריכה שבידי מע"צ; ומשרד הדואר — מלאי המיועד לביצוע עבודות שוטפות בסך 14 מיליון ל"י בקירוב.

אמנם ניתנו הוראות בתכ"מ, שכל משרד חייב לקבוע את מכסות המכסימום והמינימום של המלאי המוחזק במחסניו, אך דבר זה עוד לא נעשה. כן נקבע, שאין בידי מדור הפיקוח על המחסנים נתונים מרוכזים על עודפי מלאי המצויים ביחידות הממשלה, שיאפשרו לו טיפול נאות בעודפים אלה.

(ב) בדבר רמת המלאי הציעה הביקורת, שמכסות המלאי, שכל משרד יהיה רשאי להחזיק, ייקבעו, מתקופה לתקופה, בתיאום עם הגורמים המעוניינים בדבר. המכסות שייקבעו יוכלו לשמש נורמה, לפיה ניתן יהיה לקבוע, אם יש לצמצם את היקף מלאי הטובין המוחזק על ידי משרדי הממשלה. המשרדים יידרשו להקפיד על שמירת מכסות אלו ולדווח על עודפים למדור הפיקוח על המחסנים, בכל חצי שנה, כדי לאפשר לו מעקב וויסות נאות של המלאי בין המשרדים או לחיסולו בדרך אחרת. בדצמבר 1960 הודיע החשב הכללי, שהוא יפעל לפי הצעת הביקורת בדבר קביעת

מכסות מלאי במחסני הממשלה; יחד עם זאת ציין החשב הכללי, שבכמה מחסני הממשלה צומצם מלאי הטובין בעקבות פעולות הפיקוח של אגפו.

2. פיקוח על המלאי במחסני הממשלה

השאלה, אם מופעל פיקוח מספיק על מחסני הממשלה, העסיקה את הביקורת זה מכבר (ראה למשל, דו"ח שנתי מס' 4, עמ' 30). מסיבה זו הייתה מטרת הביקורת הנוכחית בעיקר לבדוק את יחידות הפיקוח הקיימות בתוך המשרדים ואת יחידת הפיקוח המרכזי במשרד האוצר ודרכי הפעולה של יחידות אלו.

הפיקוח הקיים

הפיקוח במשרדים. ברוב משרדי הממשלה המחזיקים טובין קיימות יחידות פיקוח פנימיות הכפופות לאפסנאי המשרדים.

יחידות פיקוח אלו משמשות מכשיר עזר לאפסנאים לביקורת על תנועת מלאי הטובין שבמחסני משרדיהם; לביקורת פתע על הוצאת סחורות מהמחסנים; לספירת מלאי; ובמקרים אחדים לוויסות פנימי של המלאי בין יחידות המשרד. אין לראות ביחידות אלו גוף מפקח בלתי תלוי, שמתפקידו לבקר את היחידה המבצעת, אלא מכשיר פיקוח של היחידה המבצעת, שליד האפסנאי האחראי על מלאי הטובין שבמחסני המשרד.

הביקורת העלתה, שיחידות הפיקוח הפנימי במשרדים פועלות בתחום מצומצם למדי ושקיים שוני רב בשיטות העבודה של יחידות הפיקוח השונות במשרדים השונים. הביקורת קבעה, ששתי יחידות פיקוח — באגף השיכון ובמשרד הבריאות — אמנם מדווחות למשרדיהם על תוצאות בדיקתן, אך דיווח זה אינו סדיר ולפעמים לוקה בחסר; באפסנאות מע"צ לא היה כל דיווח על פעולות יחידת הפיקוח. לדעת הביקורת יש להטיל על יחידות הפיקוח במשרדי הממשלה, שימציאו באופן שוטף דו"חות מפורטים על עבודתן ועל הממצאים שהעלו. דיווח זה עשוי לשמש מכשיר חשוב לפיקוח הן להנהלת המשרד והן למדור הפיקוח שבאגף החשב הכללי.

בתחילת ינואר 1961 הודיע החשב הכללי, שהוא בא לידי הסדר עם כמה אפסנאים במשרדים, שיחידות הפיקוח הפנימיות של אותם המשרדים ידווחו בכתב על ביקוריהם ובדיקותיהם במחסנים ויעבירו העתקים מדו"חות אלה למדור הפיקוח על המחסנים.

הפיקוח המרכזי. מדור הפיקוח על המחסנים עיקר עבודתו בריכוז נתונים ממשרדי הממשלה, לשם קבלת תמונה כללית על היקף המלאי ולשם מעקב אחרי תנועת מלאי הטובין המוקצבים והבלתי מוקצבים, ובביקורת במחסני הטובין שבמשרדים על ידי השתתפות בוועדות ביקורת לבדיקות מלאי הטובין.

באגף החשב הכללי פועלים "רפרנטים", שתפקידם לרכז את הפיקוח על ביצוע תקציבי המשרדים ועל הפעולות הכספיות שמחוץ למסגרת התקציב. מתפקידם של הרפרנטים, בין השאר, לפקח מבחינה כספית על מלאי הטובין המוקצבים והבלתי מוקצבים שבמחסני משרדי הממשלה. קיים מגע בין הרפרנטים לבין מדור הפיקוח על המחסנים בדבר המצאת נתונים שונים ובירורם ובדבר הכוונת הביקורת במחסנים של משרדי הממשלה השונים.

(1) משרדי הממשלה נדרשים להמציא לחשב הכללי שני סוגי דו"חות: דו"ח חודשי על ערך המלאי הבלתי מוקצב ודו"ח חצי שנתי הכולל, מלבד ערך המלאי הבלתי מוקצב, גם את המלאי המוקצב. דו"חות אלה עשויים לשמש הן להשוואת הנתונים שבהם לרישומים המקבילים בספרי החשב הכללי והן לצורך מעקב אחרי השינויים ברמת המלאי הכולל שברשות המשרדים.

הביקורת העלתה, שחלק ניכר מן המשרדים אינם ממציאים דו"חות חודשיים על ערך המלאי הבלתי מוקצב. אותם דו"חות חודשיים שהומצאו לא נבדקו על ידי החשב הכללי, והנתונים הכלולים בהם לא אומתו על פי הרישומים שבספריו. הדו"חות החצי-שנתיים אמנם נבדקים מדי פעם בפעם אך לא באופן סדיר ושיטתי; הדו"חות בחלקם אינם שלמים ובחלקם הם כוללים גם ציוד ואינוונטר, שאין לכלול אותם במלאי טובין.

הביקורת הציעה להנהיג התאמת רישומים של ספרי החשבונות שבאפסנאות המשרד אל הנתונים הרשומים בחשבות המשרד. התאמה זו יש לצרף לדו"ח החודשי על המלאי הבלתי מוקצב, שעל המשרדים להמציא לחשב הכללי. דו"חות אלה, בצירוף גליונות ההתאמה, יש להעביר לרפרנטים כדי שיוכלו לבדוק את הרישומים של מלאי הטובין של המשרדים כנגד הרישומים שבספרי החשב הכללי.

בנובמבר 1960 הודיע החשב הכללי: מטפלים עתה בהוצאת הוראות בדבר הנהלת החשבונות של המחסנים והתאמת הנתונים של ספרי המלאי של האפסנאים אל הרישומים שבחשבוניות המשרדים; הדו"חות החצי-שנתיים על מלאי הטובין לא יכללו להבא את הציוד של המשרדים.

(2) מדור הפיקוח אינו עורך תכנית שנתיית לבדיקת מחסני הממשלה. הביקורת מטעם המדור נערכה מדי פעם בפעם לפי יזמתו של המדור או על פי הצעתם של הרפרנטים. אין עורכים לוח ביקורים מתוכנן במגמה להקיף את כל המחסנים במחזוריות מסוימת. נוכח המספר הגדול של המחסנים, שהמדור צריך לקיים פיקוח עליהם, הציע משרד מבקר המדינה הנהגת כרטסת של מחסני הממשלה, שבה יצוינו ביחוד הביקורים ותוצאותיהם; כרטסת זו תשמש אמצעי עזר נאות למעקב אחר הפיקוח ולתכנון עבודת הפיקוח השוטפת.

ב־20 בדצמבר 1960 הודיע החשב הכללי, שינהיג כרטסת מעקב ויערוך תוכניות ביקורת תקופתיות; ושהוא כבר הכין תכנית ביקורת לתקופה של שלושה חודשים.

(3) הביקורת העלתה, שהפיקוח המופעל על ידי ועדות ביקורת לבדיקות מלאי הטובין אינו מספיק: במשך 5 השנים האחרונות לא נערכה ביקורת במחסנים — של נמל יפו, נמל חיפה והשירות המטרוואלוגי, שהם מחסנים בעלי ערך כספי ניכר. במחסני משרד המסחר והתעשייה, שלגביהם קיים הסדר מיוחד לביקורת פנימית על ידי המשרד עצמו, לא נערכה ביקורת כלל על ידי המדור לפיקוח על המחסנים שבאגף החשב הכללי. במשך שנת הכספים 1959/60 נערכה ביקורת על ידי ועדות ביקורת ב־59 מחסנים מתוך 332 מחסני ממשלה (להוציא מחסני משרד הבטחון ומשרד המסחר והתעשייה); במחסנים הרורביים של בתי-חולים נערכה ביקורת על ידי מפקח המחסנים הראשי. ערך המחסנים שבוקרו, הן על ידי ועדות ביקורת והן על ידי מפקח המחסנים הראשי, מסתכם ב־9 מיליון ל"י בקירוב, המהווה 17% מהערך הכללי של המחסנים — מסך 55 מיליון ל"י בקירוב (להוציא מחסני משרד הבטחון והמסחר והתעשייה). לפי הנסיון בעבר ובשים לב לקצב העבודה של מדור הפיקוח על המחסנים, אין להניח, שפיקוח זה יוכל להקיף את כל מחסני הממשלה אלא במשך תקופה העולה על 5 שנים.

הצעות לארגון הפיקוח

הביקורת הציעה לארגן את הפיקוח על מחסני הממשלה לפי הקווים המתוארים להלן.

הפיקוח הפנימי במשרדי הממשלה. אפסנאי המשרד יהיה כפוף למנהל הכללי או לסגנו לענייני מינהל, ויקבל הנחיות מקצועיות מהחשב הכללי בדבר נוהלי עבודה, רישום תנועת המלאי והדיווח עליו.

יחידות הפיקוח הפנימי מהוות כיום אמצעי עזר לאפסנאי, בעוד שתפקיד יחידות אלו צריך להיות פיקוח בלתי תלוי על האפסנאות. אמנם יכול אפסנאי להשתמש בעוזרים לביצוע פיקוח על המח- סנאים הכפופים לו, אך אין לראות בפיקוח זה תחליף לביקורת על האפסנאות, שיש להפעילה באמצעות עובדים שאינם כפופים לאפסנאי.

לדעת הביקורת מן הראוי, שיחידות הפיקוח יימנו עם חשבות המשרד, שמתפקידה בין השאר לפקח על העניינים הכספיים והחשבוניים של האפסנאות והמשק של המשרד. במידת הצורך ימנה חשב המשרד עוזר מיוחד לענייני פיקוח, שמתפקידו יהיה לעמוד בראש יחידת הפיקוח הפנימית על המחסנים. יחידות פיקוח אלו ימציאו בסדירות דו"חות מלאים על תוצאות עבודתן למדור הפיקוח על המחסנים שבאגף החשב הכללי ולשאר הגורמים הנוגעים לדבר.

הפיקוח המרכזי באגף החשב הכללי. תפקידי מדור הפיקוח שבאגף החשב הכללי יהיו: מתן הנחיות כלליות לאפסנאי המשרדים וליחידות הפיקוח הפנימי בדבר ניהול מלאי הטובין והפיקוח עליו; הדרכת האפסנאים, המחסנאים ועובדי יחידות הפיקוח הפנימי במשרדי הממשלה; מעקב אחר ההוראות, שהוצאו ע"י החשב הכללי, ופיקוח על ביצוען; דיווח על מלאי הטובין; תיאום פעולות עם הרפרנטים שבאגף החשב הכללי.

אשר לוועדות הביקורת על מלאי מחסנים, הרי יעסקו בביקורות מיוחדות כשיתעורר הצורך בכך. ההסדר המוצע יחזק את הפיקוח המרכזי על מלאי הטובין הנמצאים בידי משרדי הממשלה והוא עשוי לתרום תרומה ניכרת להגברת החסכון והמשקיות בטיפול בטובין.

ב. הסדרי רישום ופיקוח על תשלומי תמיכה ליצוא והטבות לעידוד יבוא הון

יחידת הפרמיות וההטבות שבמחלקה למלוות חוץ ועסקות מטפלת בפעולות הקשורות בסעיף התקציבי "פעולות לעידוד היצוא וליבוא הון".

פעולות לעידוד הייצוא

פעולות לעידוד היצוא עיקרן מתן תמיכה ישירה ליצואנים על הערך המוסף ביצוא. על התמיכה שתשלום על היצוא מחליטה הוועדה לעידוד היצוא, המורכבת מבאי כוח משרדי האוצר והמסחר והתעשייה. מדור "מרכז רישום יצוא" שבאגף המכס והבלו מכין הוראות תשלום על התמיכות המגיעות ליצואנים בהסתמך על המסמכים הבאים: פרוטוקול הוועדה על ההחלטה העקרונית של הוועדה לעידוד היצוא; ההצהרה על ביצוע היצוא; ואישור מכירת מטבע החוץ לבנק סוחר מוסמך. הוראת התשלום מועברת לחשב הכללי לביצוע. מתאריך ביצוע היצוא ועד תאריך אישור תשלום התמיכה עוברים, לעתים, חודשים מספר. כדי להקל מעל היצואנים, המבצעים יצוא שנתי למעלה מ-100,000 \$ ("יצואנים מוסמכים"), הגיע החשב הכללי לידי הסדר עם הבנקים, לפיו משלמים הבנקים ליצואנים מפרעות, בגובה של כ-90% מהתמיכה המגיעה להם, תיכף למכירת מטבע החוץ לבנק.

עידוד היצוא מתבטא גם בפעולות כלליות לעידוד היצוא, כגון חקר שווקים ופרסומת. פעולות עידוד אלה מבוצעות ברובן במישרין ע"י החשב של משרד המסחר והתעשייה, המדווח על כך, אחת לחודש, לחשב הכללי.

פעולות לעידוד יבוא הון

פעולות לעידוד יבוא הון פירושן תשלום הטבות בעת רכישת מטבע חוץ מתיירים או מתושבים המקבלים פיצויים מגרמניה, פנסיות מממשלות חוץ וכדומה. התשלומים נעשים ע"י בנקים סוחרים מוסמכים, בהתאם להוראות כלליות של אגף מטבע חוץ. הבנקים מקבלים כיסוי בעד סכומי ההטבה ששילמו, על ידי חיוב חשבון החשב הכללי בבנק ישראל, ומגישים דו"חות תקופתיים על תשלומים אלה לחשב הכללי.

נתונים על הסכומים שהוקצבו ועל התשלומים שבוצעו במסגרת הסעיף התקציבי "פעולות לעידוד היצוא וליבוא הון" בשנת הכספים 1959/60 מובאים בטבלה דלהלן.

הסעיף התקציבי — פעולות לעידוד היצוא וליבוא הון

התקציב וההוצאה למעשה

שנת הכספים 1959/60

ההוצאה למעשה	התקציב	א. פעולות לעידוד היצוא
ל"י	ל"י	
13,999,674	14,000,000	1. יצוא פרי הדר
5,587,413	6,800,000	2. יצוא חקלאי
36,682,854	36,900,000	3. יצוא תעשייתי
3,481,659	3,500,000	4. עידוד מיוחד ליצוא
<u>14,421,384</u>	<u>15,000,000</u>	5. עידוד יצוא סמוי
74,172,984	76,200,000	
<u>17,294,968</u>	<u>18,800,000</u>	ב. פעולות לעידוד יבוא הון
<u>91,467,952</u>	<u>95,000,000</u>	ס"ה

ביקורת, שנערכה באגף החשב הכללי בחודשים מאי ויוני 1960 על הפעולות הקשורות בתשלומי התמיכות וההטבות, העלתה את הממצאים הבאים.

פרמיות ליצוא

(1) המסמכים העיקריים לקביעת סכומי התמיכות המגיעים ליצואנים — טופס הצהרה על ביצוע היצוא ואישור על מכירת מטבע חוץ לבנק הסוחר המוסמך — נשארים בידי ה"מרכז רישום יצוא", ואינם מועברים לחשב הכללי עם הוראות התשלום; החשב הכללי אינו מנהל חשבון בקרה לשם ריכוז ולביקורת ההוראות, שהוצאו על ידי מרכז רישום יצוא, כדי לאפשר התאמה תקופתית בין שתי היחידות.

משרד מבקר המדינה עורר את השאלה, אם יש בנחל הקיים כדי למנוע תשלומים כפולים וכדי לוודא, שהתשלומים שנעשו על ידי החשב הכללי אמנם תואמים את מסמכי היסוד, שלפיהם הוכנו ההוראות התשלום ושהעתקיהן נשארו בידי "מרכז רישום יצוא". בעקבות הביקורת הגיע החשב הכללי, בנובמבר 1960, לידי הסדר עם מרכז רישום יצוא, לפיו יחזיר החשב הכללי העתק מהוראת התשלום למרכז רישום יצוא כדי שישווה אותו אל ההעתק, שנשאר בידי — הסדר העשוי להבטיח את נכונות התשלום.

(2) החשב הכללי אמנם מנהל רישום על סכומי התמיכות המשתלמים ליצואנים לפי מצרכים או שירותים, אך אינו מנהל רישום לפי היצואנים, שקיבלו את התמיכות. לפי שיטה זו לא ניתן להשוות את הסכומים, ששילמו ליצואן מסוים, אל הסכומים המגיעים לו. לניהול חשבונות אישיים נודעת חשיבות יתר, בשים לב לעובדה, שהחשב הכללי מבצע לעתים תשלומים חלקיים על חשבון הוראות התשלום שהוצאו.

הביקורת עמדה על כך, שיש להקפיד על אמצעי בוחן מקובלים ולבטל בכל המקרים את הוראות התשלום לאחר ביצוען.

עם סגירת החשבונות לסוף שנת הכספים נסגרים — בדרך של העברת היתרות לתקציב — כל חשבונות התמיכות לרבות חשבונות המפרעות, שעוד לא נערך לגביהם חשבון סופי עם היצואנים. במערכת החשבונות של שנת הכספים החדשה אינו קיים אפוא רישום של מפרעות אלו. הביקורת הציעה להנהיג רישומים מקבילים על מפרעות אלה.

בנובמבר 1960 הודיע החשב הכללי: במקרים של תשלומים חלקיים ייפתחו חשבונות אישיים; יוקפד על ביטול הוראות תשלום לאחר ביצוען; לקראת שנת כספים חדשה יירשמו המפרעות, שנשארו פתוחות, בחשבונות מקבילים.

הטבות ליבוא הון

הבנקים מקבלים בחזרה את הסכומים, שהם שילמו כהטבות ליבוא הון בצורה, שהם מודיעים לבנק ישראל, שהוא יחייב את חשבון החשב הכללי ויזכה את חשבונותיהם. פעולות אלה מסתכמות כאמור בסכומים גדולים, והגיעו בשנת הכספים 1959/60 לסך של 17.3 מליון ל"י. הביקורת העלתה, שמשרד האוצר לא בדק את נכונות הודעות החיוב של הבנקים, לפיהם חויב חשבון החשב הכללי בבנק ישראל.

בנובמבר 1960 הודיע החשב הכללי, שהוטל על אגף הפיקוח הכללי שבמשרד האוצר לבצע את הבדיקות הדרושות על תשלום ההטבות לעידוד יבוא הון (על בדיקת הפעולות לעידוד היצוא ראה גם בדו"ח זה, לעיל, עמ' 98).

ג. יחידת העסקות

יחידת העסקות שבמחלקה למלוות חוץ ועסקות מטפלת בתשלומים שונים הקשורים בעסקאות ובהכנת האסמכתאות לרישום פעולות כספיות ובגביות שונות.

ביקורת, שנערכה ביחידה זו בחודש יולי 1960, העלתה את הממצאים הבאים.

עסקאות במטבע חוץ

האגף למטבע חוץ נותן הוראות לבנקים סוחרים מוסמכים לגבי סוגי עסקאות מסוימים הקשורים במטבע חוץ ולגבי כל עסקה בודדת תוך אותו סוג, וקובע את הסכומים במטבע מקומי, שעל הבנקים לגבות או לשלם בעד מכירתו או קנייתו של מטבע החוץ וכן קובע את התוספת או ההפחתה משער החליפין. ההפרשים המתהווים מעסקאות אלה נזקפים על ידי הבנקים, דרך בנק ישראל, לזכותו של החשב הכללי או לחובתו, לפי טיב ההפרש.

נקבע, שבמקרים רבים לא קיבל החשב הכללי העתקים מן ההוראות, שהוצאו על ידי האגף למטבע חוץ לבנקים. כתוצאה מזה לא היה יכול החשב הכללי לעקוב אחרי הפעולות הכספיות האמורות, שבוצעו ע"י הבנקים, ולוודא את נכונות התשלומים והתקבולים.

מן הצורך, שיקויים תיאום מלא בין אגף החשב הכללי לבין אגף מטבע חוץ ושבאגף החשב הכללי ינוהל רישום מדויק של הפרטים הכלולים בהוראות אגף מטבע חוץ אל הבנקים, ז.א. השם של מבצע העסקה, מספר התיק של אגף מטבע חוץ והסכום שיש לגבות או לשלם. על אגף החשב הכללי גם לבדוק ולאמת את ההודעות המתקבלות מבנק ישראל והמבוססות על הודעות הבנקים שביצעו את ההוראה כנגד הנתונים הכלולים בהוראות אגף מטבע חוץ. הסדר זה יאפשר גם מעקב אחר גביית הסכומים המגיעים לאוצר.

ב־30 בנובמבר 1960 הודיע החשב הכללי, שהוא מטפל בהנהגת הסדר, שיבטית, שבכל המקרים יועברו אל החשב הכללי הנתונים הדרושים ע"י המצאת העתקי ההוראות של אגף מטבע חוץ — וזאת כדי לאפשר בדיקה שיטתית של החיובים והזיכויים המועברים על ידי הבנקים הסוחרים המוסמכים לבנק ישראל.

הטבות לבתי חרושת למלט

הביקורת העלתה, שהחשב הכללי שילם בשנת 1959/60 לשני מפעלי המלט סכומים שונים, שהסך תכמו בסך כולל של 860,791 ל"י, בהתאם להסדר, שעשתה הנהלת משרד האוצר עם בתי החרושת למלט, בלא שהיה לכך בסיס חוקי.

(1) לפי תיקון משנת 1959 לצו שעת חירום משנת 1958, שנכנס לתוקפו ב־2.3.1959, הוטל תשלום חובה של 2.50 ל"י על כל טונה מלט (פרט למלט הנועד ליצרנים מסוימים, למשל יצרני צינורות אסבסטוס), בנוסף על בלו המוטל על המלט (שהיה באותו תאריך בשיעור של 50.75 ל"י לטונה ומ־1.7.1959 בשיעור של 49 ל"י לטונה, ואילו לגבי מלט הנועד ליצרנים מסוימים — בלו מוקטן בסך 20 ל"י לטונה). לפי הצו המתוקן יוחזר ההיטל, אם המפעל ייצא בשנת 1959 אחרי התאריך 1.3.1959 או בכל שנה שלאחריה 25% מכמות המלט, שייצר באותה שנה.

הביקורת העלתה: אחרי ששני מפעלי המלט הוכיחו, שהם ביצעו את מכסת היצוא הדרושה, שילם החשב הכללי למפעלי המלט לא רק את הסכום של 1,537,213 ל"י, שנגבה מהם בתור היטל עד 1.4.1960, אלא גם סכום נוסף של 278,965 ל"י, תשלום זה חושב על בסיס של 2.50 ל"י לכל טונה מלט שנמכרה בתקופה 1.12.1958 — 1.3.1959, שבה לא נגבה תשלום חובה, וגם בעד המלט, שעליו חל בלו מופחת ושלא חויב בתשלום חובה כלל.

(2) לפי צו בדבר בלו על מלט מיום 12.7.1959 הוקטן הבלו, בתוקף מ־1.7.1959, על מלט מסך 50.75 ל"י לטונה ל־49 ל"י לטונה, ז.א. ב־1.75 ל"י לכל טונה.

נקבע, שהחשב הכללי החזיר לבתי החרושת למלט סך כולל של 581,826 ל"י, לפי חישוב של 1.75 ל"י לטונה, שנמכרה בתקופה מ־1 בינואר 1959 עד 1 ביולי 1959, דהיינו לפני התאריך שנקבע בצו. החשב הכללי הודיע למשרד מבקר המדינה ב־30 בנובמבר 1960, שהוא מכין הצעת "חוק הבלו על צמנט, תשכ"א—1961", ועם חקיקתו של חוק זה יבואו העניינים הנדונים על הסדרם.

דמי סווארות

חברות הספנות, שאניותיהן עוגנות בנמלי ישראל, משלמות את דמי הסווארות לחברות המספקות שירות זה בנמלי הארץ השונים. בעת שינויי שער המטבע, בשנת 1952, הוסכם, שעל חברות הסווארות להעביר חלק מהכנסותיהן מדמי סווארות, לפי שיעורים שייקבעו מדי פעם בפעם, לאוצר. הפיקוח על העברת חלקו של האוצר בדמי סווארות על ידי חברות הסווארות התרכז עד 31 במאָרס 1958 באגף מטבע חוץ — מדור הספנות, בחיפה, ומאז ואילך מתרכז הפיקוח באגף החשב הכללי. לפי הסדר, שנקבע על ידי החשב הכללי, היה על מינהלת נמל חיפה לבדוק את דו"חות חברות הסווארות, לרכוז את הגבייה מחברות אלה ולהעבירן לאגף החשב הכללי.

על ליקויים בסדרי גבייתם של דמי סווארות, שהגיעו לאוצר עד לסוף מארס 1958, הצביע מבקר המדינה בדו"ח השנתי מס' 9 (עמ' 145).

"במחצית השנייה של שנת 1957 ובראשית 1958 נתקבלו, על פי דרישת האגף למטבע חוץ ואגף החשב הכללי, דו"חות כוללים על ההכנסות מדמי סווארות על תקופה מראשית שנת 1956 עד מארס 1958, מחברת סווארות בחיפה... השוואת דו"חות כוללים אלה אל הדו"חות החודשיים של החברה מהתקופה הנדונה, שנערכה על ידי האגף למטבע חוץ ואגף החשב הכללי, העלתה, שחלקו של האוצר בהכנסותיה מדמי סווארות לאותה תקופה עלה כדי 730,000 ל"י מעל הסכום, שגבה האגף למטבע חוץ בתקופה הנדונה מהחברה. חלק מהחוב שילמה החברה במחצית הראשונה של שנת 1958, ואילו לגבי החלק הנותר — סך של כ-650,000 ל"י — התחייבה לשלמו ב-12 שיעורים חודשיים".

ביקורת, שנערכה ביולי ובדצמבר 1960 העלתה, שאמנם שולם הסכום של 650,000 ל"י לקופת האוצר, אבל החישוב הסופי של הסכומים, שהגיעו לאוצר בעד התקופה עד סוף מארס 1958, נסתיים רק בסתו 1960. נתברר, שלאוצר מגיע מחברת הסווארות בחיפה עוד סכום של 107,251 ל"י, שלא שולם עד סוף ינואר 1961. אשר לתקופה אחרי מארס 1958 הוטל, כאמור, על מינהלת נמל חיפה לבדוק את הדו"חות של חברות הסווארות על הכנסות מדמי סווארות, אך נתברר, שמינהלת נמל חיפה לא בדקה את הדו"חות. במכתב מ-10 בינואר 1961 הודיע החשב הכללי, שנתברר לו, שאין זה מעשי, שמינהלת נמל חיפה תטפל בעניין זה והוא מברר את האפשרות להעביר את הטיפול ליחידה אחרת.

לפי ההסדר הקיים מחזיר החשב הכללי ליצואנים סכומים כ"החזר דמי סווארות" על יצוא מלט ומכוניות לפי סכומים קבועים בלי שים לב לדמי הסווארות, שנגבו בפועל בעד יצוא זה. במשך שנת 1959/60 שולם לחברות המלט ולחברות המיצאות מכוניות סך כולל של 196,172 ל"י. הביקורת הצביעה על כך, שתשלומים אלה נושאים אופי של עידוד יצוא, ולכן מן הנכון היה לטפל בהם כבתשלומי תמיכות ליצוא ולזקפן לסעיף התקציבי "פעולות לעידוד היצוא וליבוא הון". ב-30 בנובמבר 1960 הודיע החשב הכללי, שיטפל בהשגת אישור לסעיף תקציבי מתאים לכיסוי הוצאה זו.

ד. היחידה למלוות חוץ

יבוא סחורות מכספי המענקים, מעודפי תוצרת חקלאית וממלוות חוץ וגם יבוא סחורות למשרדי הממשלה מארצות הברית שלא ממקורות מימון אלה הטיפול בצד הכספי והחשבונאי הכרוך ביבוא זה מוטל על החשב הכללי. תפקידים אלה מבוצעים על ידי היחידה למלוות חוץ שבמחלקה למלוות חוץ ועסקות.

בדו"ח השנתי מס' 9 (עמ' 141) תוארו הפעולות של המחלקה למלוות חוץ, שהייתה באותו זמן באגף למטבע חוץ. בדצמבר 1959 התמזגה המחלקה למלוות חוץ עם מחלקת העסקות והפרמיות שבאגף החשב הכללי, ומאז היא מהווה יחידה של מחלקה זו.

בעד שירותיה גובה היחידה דמי עמלה, הנעים בין $\frac{1}{2}\%$ ל-2%, וריבית בשיעור של 4% עד 6%. לפי הנתונים של החשב הכללי גבתה היחידה, במשך שנת הכספים 1959/60, תמורת אשראיים דוקומנטריים, שהיא פתחה במישרין, 92.4 מליון ל"י; הרווחים של היחידה, מדמי עמלה וריבית, שהועברו להכנסות המדינה הסתכמו ב-2,004,452 ל"י.

1. בחודשים אוגוסט ספטמבר 1960 נערכה ביקורת מעקב כדי לקבוע, באיזו מידה תוקנו הליקויים, עליהם הוצבע בדו"ח השנתי מס' 9, ומה הם ההסדרים החדשים, שהונהגו ביחידה עם העברתה לאגף החשב הכללי.

הליקויים עליהם עמדה הביקורת בדו"ח השנתי מס' 9 ושכמה מהם נמנים עם אותם הליקויים, שהקלו את המעילה בשנת 1956, היו בתחומי ניהול הקופה, הטיפול בחובות וסדרי הפיקוח הפנימיים. ליקויים אלה תוקנו ברובם: אין היחידה מקבלת תשלומים במזומנים ועל הלקוחות להעביר את כל התשלומים במישרין לחשבון מיוחד בבנק ישראל; חשבונות הלקוחות, שעמדו במשך תקופה ארוכה ללא תנועה, ברובם נסגרו; החשבונות הנשלחים ללקוחות נבדקים על ידי עובד נוסף, שאיננו העובד שהכין אותם.

עד 31.3.1960 התנהלו חשבונות היחידה למלוות חוץ במערכות נפרדות כשלכל מענק ולכל מלווה חוץ נקבעו קבוצות חשבונות נפרדות. החל ב-1 באפריל 1960 שולבו חשבונות היחידה למלוות חוץ במערכת החשבונות הכללית של החשב הכללי. עקב שילוב החשבונות והצורך בהעברת היתרות ממערכות החשבונות הקודמות למערכת החשבונות הכללית של החשב הכללי הוחל בהתאמה בין סכומי ההכנסה הרשומים בספרי היחידה לבין הסכומים המקבילים הרשומים בספרי החשב הכללי. נתברר, שהסכום הכולל של הגביות לפי חשבונות המחלקה עולה בסך 348,682 ל"י על הסכום הרשום בספרי החשב הכללי כסכום ההעברות מהמחלקה. הפרשים אלה נובעים עוד משנת 1957. עד סוף דצמבר 1960 לא הועברו היתרות מהמערכות הקודמות למערכת החשבונות הכללית של החשב הכללי, והיחידה גם לא איתרה את סיבות ההפרשים בין הרישומים בספריה לבין הרישומים המקבילים בספרי החשב הכללי. הביקורת הצביעה על כך, שיש לאחוז בכל האמצעים כדי לאתר ללא דיחוי את ההפרש בסך 348,682 ל"י.

הביקורת העלתה ליקויים בנוהלים הקיימים ביחידה:

(א) בקשר לשתי עסקאות יבוא במסגרת עודפי מזון מארצות הברית קבעה היחידה תנאי מימון שונים לגבי משלוחים מאותו סוג, בלא שצוינו בתיקים הנוגעים בדבר הנמקות בכתב להחלטות שהוחלטו. בגלל אופיה העסקי של המחלקה אי אפשר לדרוש, שתנאי המימון בכל העסקאות יהיו אחידים, אך יש צורך, שבמקרים החורגים מהמקובל יינתנו הנמקות סבירות בכתב בתיקים הנוגעים בדבר.

(ב) במקרים מספר הסכימה היחידה לדחות את גביית התמורה בעד הסחורות עד למועד מסוים, כגון עד ביצוע יצוא חוזר או עד שחרור סחורות מבית הערובה הפרטי. נקבע, שהיחידה לא קבעה הסדרים מתאימים, לפיהם תוכל לוודא, באמצעות הבנק דרכו בוצעה העסקה, אם אמנם נתקבלה התמורה לפי התנאים שנקבעו. לדעת הביקורת מן הצורך להנהיג הסדר מתאים, שיבטיח קבלת ידיעות שוטפות על מהלך העסקה וקבלת התשלומים במועדים, שנקבעו בהסכם.

(ג) לקראת סוף שנת הכספים 1959/60 לא הותאמו הרישומים של רווחי היחידה מריבית ועמלה אל הרישומים המקבילים בספרי החשב הכללי. בספרי החשב הכללי נרשמו רווחי היחידה בסך 58,179 ל"י פחות מהרישומים המקבילים בספרי היחידה.

(ד) לא נקבע הסדר, לפיו תביא היחידה לידיעת החייבים והזכאים שלה, לקראת סוף שנת הכספים, את היתרות הרשומות בספריה לחובתם או לזכותם לשם התאמה הדדית.

(ה) היחידה מקבלת ממשלחת האספקה בארצות הברית סכומים שונים כהחזר דמי הובלה ליבואנים. הסכומים המתקבלים ממשלחת האספקה והסכומים המוחזרים ליבואנים נרשמים בחשבון כללי. הביקורת הציעה לפתוח חשבון מיוחד, שיראה מצד אחד בשביל מי נתקבלו סכומים אלה ומצד אחר יראה את התשלומים שנעשו ליבואנים כהחזר דמי הובלה — וזאת כדי ליעל ולשפר את אמצעי הבחון על תשלומים אלה.

(ו) הביקורת הצביעה על מקרים מספר, שהבנקים העבירו ליחידה את התמורה בעד המשלוחים

המגיעים ארצה לאחר תקופה ארוכה יחסית מתאריך משלוח החשבון לבנקים, בלא שהיחידה עמדה על ההשהיות בהעברה.

2. ב־30 בנובמבר 1960 הודיע החשב הכללי: להבא יצוינו בתיק הנוגע בדבר הנימוקים למתן תנאי מימון שונים; נבדקים הדרכים להפעלת המלצתה של הביקורת בדבר עקיבה אחרי הגבייה של תמורת התשלומים; הוכנה התאמה בין דמי העמלה והרווחים הרשומים בספרי החשב הכללי לבין הרישומים המקבילים בספרי היחידה, וההפרשים יועברו בספרים בשנת הכספים 1960/61; בסוף כל שנת כספים יישלחו ללקוחות הודעות על היתרות בחשבונותיהם, לפי ספרי האוצר, לשם קבלת אישורים מהם; ייפתח חשבון מיוחד בקשר לזיכויים המתקבלים ממשלחת האספקה מארה"ב כהחזר דמי הובלה; נמצאת בדיון השאלה של נקיטת אמצעים מתאימים כדי למנוע את הפיגורים בהעברות מן הבנקים אל היחידה.

ה. השקעות האוצר במניות

האוצר משקיע מדי שנה בשנה סכומים ניכרים מתקציב הפיתוח של המדינה בהון מניות של חברות, בעיקר של איגודים ממשלתיים ולעתים של חברות אחרות. לפי ספרי האוצר הסתכמו השקעות אלה ליום 31.3.1960 בסך כולל של כ־447 מליון ל"י: בהון מניות של בנקים — כ־74 מליון ל"י, ובהון מניות של איגודים ממשלתיים וחברות אחרות — כ־373 מליון ל"י. במשך שנת הכספים 1959/60 הושקע במניות סכום כולל של כ־181 מליון ל"י, מזה כ־73 מליון ל"י דרך המרה של הלוואות משנים קודמות במניות.

הביקורת, שנערכה בחודש אוקטובר 1960, העלתה:

(א) ספרי האוצר ורשימת ההשקעות במניות, הכלולה בדיון וחשבון הכספי של משרד האוצר ליום 31.3.1960, אינם משקפים את המצב במדויק. ההשקעות בחברות מקורות, תה"ל, מחצבי ישראל, מפעלי תובלה והחברה הישראלית לתערוכות חקלאיות ופיתוח רשומות בספרי האוצר כהשקעה במניות בסכום כולל של 100 מליון ל"י, בעוד שנתקבלו תעודות מניות בסכום של כ־64 מליון ל"י בלבד; לגבי יתרת הסכום של 36 מליון ל"י לא נסתיימו עדיין הדיונים, אם היא תהווה השקעה בהון המניות של החברות או הלוואה או מענק.

(ב) ב־3 חברות הושקע סכום כולל של כ־3 מליון ל"י; בספרי האוצר רשום סכום זה במלואו כהשקעה במניות, בעוד שהחלק הגדול ממנו עומד למחיקה. הביקורת הדגישה, שיש להקפיד על הרישום הנכון והמציאותי של ההשקעות בספרי האוצר ושיש לעמוד על קבלת המניות עם ביצוע ההשקעה או בסמוך לו.

בעקבות הביקורת הודיע החשב הכללי בחודש ינואר 1961: ינהיג רישום סדיר; יבחין בין השקעות, שתמורתן נתקבלו מניות, לבין השקעות, שעדיין לא הובהר אופיין; הוא התחיל בטיפול מזורז לקבלת המניות בכל אותם המקרים, שעליהם הצביעה הביקורת.

ו. הפיקוח של החשב הכללי על חשבי המשרדים

במחצית השנייה של שנת 1960 ערך השירות לביקורת המשקיות שבמשרד מבקר המדינה בדיקת מינהל באגף החשב הכללי וב־7 מתוך 27 החשבויות שבמשרדי הממשלה וביחידות סמך. מטרת הבדיקה הייתה לעמוד על דרכי הפיקוח של החשב הכללי על החשבים בביצוע תפקידיהם; כן נבדקו פעולות ההדרכה של החשב הכללי לחשבי המשרדים ועוזריהם.

1. החשבים, שהם נציגי החשב הכללי במשרדי הממשלה וביחידות הסמך, נמנים עם תקן החשב הכללי, אך מקום מושבם הקבוע הוא באותם משרדים ויחידות, שבהם הם משמשים כחשבים. תפקידי הפיקוח של החשב הכללי על פעולות החשבים במשרדים מבוצעים על ידי 4 רפרנטים ועוזריהם. החשב הכללי מקיים מגע שוטף עם חשבי המשרדים באמצעות רפרנטים אלה, המטפלים בשחרור כספים על חשבון תקציבי המשרדים; שחרור זה נעשה בהתחשב בנתונים שבדו"חות החודשיים על ביצוע התקציב, שחשבי המשרדים מציאים אותם לחשב הכללי. פיקוח נאות על פעולות חשבי המשרדים דורש במיוחד: אימות הנתונים שבדו"חות החודשיים על פי התיעוד הנמצא בחשבונות המשרדים, ובדיקת התיעוד עצמו במידת הצורך; וקבלת נתונים כמותיים-פיסיים מחשבי המשרדים המאפשרים ניתוח שיטתי של ביצוע התקציב. עד כה לא ערך החשב הכללי בדיקות אימות של הדו"חות החודשיים שהוא מקבל. הדו"חות החודשיים, שחשבי המשרדים מציאים לחשב הכללי, מאפשרים לרפרנט לעמוד רק על ניצול הכספים, שהוקצבו למשרדים לפי הסעיפים השונים של התקציב על ידי השוואת הסכומים, שהוצאו למעשה, אל הסכומים, שאושרו בתקציב לאותה מטרה: דו"חות אלה הם כספיים בלבד ואין בהם נתונים כמותיים ופיסיים על הביצוע. במצב עניינים זה אין ביכולתו של הרפרנט לנתח מבחינה עניינית את הדו"חות ולערך בדיקות השוואה בין הכספים, שהוקצבו והוצאו, לבין הפעולות, שתוכננו ובוצעו. ניתוחים כאלה חשובים ואפשריים במיוחד לגבי סעיפי פעולה ותקציב הפיתוח.
2. הביקורת הציעה: להנהיג בדיקות אימות של הדו"חות החודשיים המתקבלים באגף החשב הכללי מחשבי המשרדים. להרחיב את הדיווח של חשבי המשרדים גם על נתונים כמותיים, וזאת לגבי אותם עניינים, שיימצאו מתאימים לכך. דיווח מסוג זה יאפשר לרפרנטים העמקה בניתוח הדו"חות בדרך של עריכת השוואות תקופתיות בין הסכומים שהוצאו לבין הפעולות שבוצעו — פירושו של דבר קיום בקרה שיטתית על ביצוע התקציב הן מבחינה כספית והן מבחינת הפעולות שבוצעו. יש לראות במילוי שתי פונקציות אלה — אימות וניתוח ענייני של הדו"חות — חלק חיוני מתפקידי הרפרנטים שבאגף החשב הכללי.
3. חשבי המשרדים מקבלים הדרכה מסוימת מהרפרנטים תוך מגעם היומיומי עמם, אך אין לראות בכך משום הדרכה מספקת. מתברר, שבעבר נהג החשב הכללי לקיים ימי עיון ומפגשים מקצועיים ארציים של החשבים וסגניהם מהמשרדים השונים, אולם בשנה האחרונה חלה הפסקה בהם. הביקורת מייחסת חשיבות רבה למתן הדרכה שיטתית ומתוכננת לחשבי המשרדים וסגניהם. פעולות הדרכה כאלה, מלבד תרומתן לקידום המקצועי של החשבים, עשויות גם לסייע בליבון נושאי עבודה משותפים ולתרום לגיבוש נוסף של תפקידיהם ודרך עבודתם של החשבים.
4. החשב הכללי, במכתביו מדצמבר 1960 ומינואר 1961 ובדיונים עמו, הצביע על שורת צעדים, שהוא נקט ונוקט להגברת הפיקוח על חשבונות המשרדים ולקידום המקצועי של החשבים וסגניהם, וכבר חודשו ימי העיון להם.